IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 2 May 2026

XITOY INTERNET TILINING LINGVOPRAGMATIK HUSUSIYATLARI

Saliyeva Nigora Ikromovna
"Silk Road" International University of Tourism and Cultural Heritage
s.nigora@univ-silkroad.uz
https://doi.org/10.5281/zenodo.20178566

Annotatsiya. Internet texnologiyalarining keng tarqalishi va rivojlanishi natijasida tarmoq tili paydo bo'ldi. Shu bilan birga, media muhiti va kommunikativ makonning integratsion rivojlanishi ham internet tilining ommalashishiga muayyan sharoit yaratdi. Mazkur maqolada internet tili hodisasi asosida uning rivojlanish jarayoni, turlari hamda xususiyatlari bayon etilgan. Shuningdek, internet tilining jamiyat va kommunikatsiyaga ta'siri qisqacha tahlil qilingan hamda internet tilidan me'yoriy foydalanish zarurligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Tarmoq tili, internet diskursi, lingvistik hodisa, kommunikatsiya, pragmatika.

Tarmoq tili hodisasining tavsifi

Internetning jadal rivojlanishi natijasida foydalanuvchilar soni yildan-yilga ortib bordi va o'ziga xos internet auditoriyasi shakllandi. Shu jarayon natijasida yangi til shakli — tarmoq tili yuzaga keldi. Dastlab internet tili an'anaviy tilning soddalashtirilgan ko'rinishi sifatida namoyon bo'ldi. Uning asosiy maqsadi tezkor aloqa qilish, vaqtni tejash va internetdan foydalanish xarajatlarini kamaytirishdan iborat edi.

Internet foydalanuvchilarining turli ehtiyojlari ortib borgani sari internet tili ham tobora rang-barang shakllarga ega bo'la boshladi va jamiyat hayotining turli sohalariga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Shu bilan birga, rivojlanish jarayonida internet tilida ayrim salbiy holatlar ham paydo bo'ldi. Natijada internet tilini me'yoriy boshqarish masalasi dolzarb muammoga aylandi.

1. Tarmoq tilining rivojlanishi

Internetning paydo bo'lishi internet tilining shakllanishiga sabab bo'ldi. Internet tili internet muhiti asosida rivojlandi. Dastlab u muloqot samaradorligini oshirish maqsadida qo'llanilgan bo'lsa, keyinchalik hissiy holatlarni ifodalash, internet madaniyatini yaratish va foydalanuvchilarning o'ziga xos kommunikativ ehtiyojlarini qondirish vositasiga aylandi.

Internet va yangi media texnologiyalarining rivojlanishi bilan internet tili ham keng ommalashdi. Uning jonli va obrazli ifoda vositalari ko'plab foydalanuvchilar tomonidan qabul qilindi hamda u kundalik internet hayotining muhim tarkibiy qismiga aylandi.

2. Tarmoq tilining turlari

Internet tili murakkab va ko'p qirrali hodisa bo'lib, strukturaviy jihatdan bir necha turlarga bo'linadi.

2.1. Maxsus leksika

Maxsus leksika internet tilida eng ko'p uchraydigan birliklardan biridir. Bunday so'zlar odatda odamlarda yangilik hissini uyg'otadi. Ularni quyidagi guruhlarga ajratish mumkin.

a) Internet metaforalari: Bu turdagi birliklar internetdagi ma'lum hodisa yoki harakatlarni obrazli tarzda ifodalaydi. Masalan:

"楼主" — forumdagi post muallifi;

"沙发" — postga birinchi bo'lib izoh yozgan foydalanuvchi;

"顶" — postni yuqoriga ko'tarish, ya'ni uni ommalashtirish;

"灌水" — mavzuga aloqasiz fikr yozish.

b) Input usuli bilan bog‘liq yangi so‘zlar: Bu turdagi birliklar ko‘pincha pinyin asosidagi yozuv tizimlarida yuzaga keladi. Ba’zan foydalanuvchi yozmoqchi bo‘lgan so‘z o‘rniga tizim boshqa shaklni taklif qiladi va shu variant keyinchalik ommalashib ketadi. Masalan, dastlab “**版主**” (moderator) o‘rniga texnik xato tufayli “**斑竹**” shakli paydo bo‘lgan va keyinchalik internet tilida faol ishlatila boshlagan[1].

c) Professional terminlar: Bunday birliklar asosan kompyuter texnologiyasi, axborot texnologiyalari va o‘yin sanoati bilan bog‘liq. Masalan:“E-mail” — elektron pochta; “PK” — “Player Kill” iborasining qisqartmasi bo‘lib, dastlab o‘yinlarda raqibni mag‘lub etish ma’nosida qo‘llangan, keyinchalik “bellashuv”, “raqobat” ma’nolarida ham ishlatila boshlagan; “GG” — “Good Game” iborasining qisqartmasi bo‘lib, dastlab o‘yin oxirida muloyimlik ifodasi sifatida ishlatilgan, keyinchalik “mag‘lubiyatni tan olish” ma’nosini ham anglatgan.

2.2. Maxsus belgilar va emotikonlar

Bu turdagi belgilar odatda hissiyotlarni ifodalash uchun ishlatiladi. Ularning dastlabki shakllari yapon matn madaniyatida uchragan bo‘lib, keyinchalik internet foydalanuvchilari orasida keng tarqalgan. Masalan: (^_^) — quvonch;

T_T — qayg‘u; ^^ — kulish

2.3. Og‘zaki uslubdagi ifodalar

Internetda keng tarqalgan ayrim birliklar kundalik og‘zaki nutq shaklida ishlatiladi. Masalan: “**偶**” — “men” ma’nosida;

“**稀饭**” — “yoqtirmoq” ma’nosida;

“**表**” — “kerak emas” yoki “yo‘q” ma’nosida.

Bunday birliklar avval Tayvan animatsiyasi va televideniyesida qo‘llangan bo‘lib, keyinchalik internet foydalanuvchilari orasida ommalashgan.

II. Tarmoq tilining xususiyatlari va ta’siri

Bir tomondan, internet tili o‘ziga xos xususiyatlarga ega.

1.Individual xususiyat

Internet tili foydalanuvchilarning shaxsiy ehtiyojlari va individualligini ifodalaydi. Turli yosh, jins, kasb va ijtimoiy qatlam vakillari o‘ziga xos internet uslubini shakllantiradi[2].

2. Hududiy xususiyat

Internet texnologiyalarining rivojlanishi bilan turli hudud va millat vakillari internet kommunikatsiyasiga faol qo‘shildi. Shu sababli internet tilida hududiy va madaniy rang-baranglik kuchaydi.

3. Texnologik-madaniy xususiyat

Internet tili texnologik taraqqiyot mahsuli bo‘lgani uchun u texnik madaniyat bilan chambarchas bog‘liq. Texnologiyalar rivojlangan sari internet tili ham o‘zgarib va yangilanib boradi.

Boshqa tomondan, internet tili an’anaviy tildan farq qiluvchi yangi kommunikativ shakl sifatida adabiy til me’yorlariga ham ma’lum darajada ta’sir ko‘rsatmoqda. Internet tilida ko‘plab me’yoriy bo‘lmagan birliklar va noo‘rin ifodalar mavjudligi sababli, bu holat til madaniyatiga salbiy ta’sir qilishi mumkin

Shu sababli internet tilidan oqilona va me’yoriy foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Internet tili zamonaviy kommunikatsiyaning muhim qismiga aylandi. U muloqotni tezlashtiradi, hissiy ifodani boyitadi va internet madaniyatini

[1] 李晓艳. 网络语言中的“汉化”现象分析. 2014, 31(04): 73–76.

[2] 刘凯. 网络语言的变异分析：现象、成因及发展趋势. 2012.

shakllantiradi. Biroq internet tilining tartibsiz va me’yoriy bo‘lmagan shakllari til madaniyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli internet tilini ilmiy o‘rganish va uni me’yoriy rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Davronovna, M. D. (2023). LITERARY ANALYSIS AND INTERPRETATION OF A LITERARY TEXT ON LITERARY STUDIES MAKING-AS A PEDAGOGICAL PROBLEM. IMRAS, 6(7), 333-336.
2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс.
3. Saliyeva N. Zamonaviy xitoy tilida sinonim so‘zlarni tahlili. Shokh Articles Library, 2025. – 79–81 b.
4. 李晓艳.《网络语言中的“汉化”现象分析》. 2014, 31(04): 73–76.
5. 刘凯.《网络语言的变异分析：现象、成因及发展趋势》. 2012.
6. 陈建民.《网络语言与社会文化》.
7. 黄伯荣, 廖旭东.《现代汉语》. 北京：高等教育出版社, 2012.